

Muutuste nimel sõna võtmine

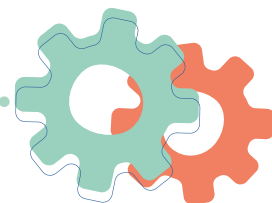
Laste ja lapsevanemate/hooldajate hääl turvalisemate veebikogemuste heaks

Kokkuvõte

Sissejuhatus

Tänapäevases pidevalt muutuvas digimaailmas on laste turvalisuse tagamiseks veebis võtmetähtsusega laste veebikogemuste mõistmine. Nagu on sätestatud ÜRO lapse õiguste konventsioonis, on lastel õigus väljendada oma seisukohti ja neid seisukohti tuleb arvesse võtta kõigis neid puudutavates küsimustes. Samas on lapsed iga päev veebimaailma sukeldunud. Seega on neil hulgaliselt olulisi teadmisi ja kogemusi, mis on tõhusate poliitikate koostamiseks hädavajalikud.

ECPAT International, Eurochild ja Terre des Hommes Netherlands koostasid Down to Zero Alliance'i nimel projekti VOICE, et kuulata ja mõista laste ja lapsevanemate/hooldajate seisukohti seoses veebiohutusega ning kaasata neid poliitilistesse aruteludesse. Eesmärk on kujundada tõhusad digipoliitika, mis on kohandatud laste vajadustele.

Metoodika

VOICE'i juhtrühm tegi osalejate leidmiseks ja ettevalmistamiseks tihedat koostööd riiklike rakenduspartneritega. Kokku osales 483 last, kes jäid vanusevahemikku 11-17, 15 Euroopa, Kagu-Aasia ja Lõuna-Ameerika riigist. Rakenduspartnerid jõudsid lasteni peamiselt oma organisatsioonidega seotud olemasolevate programmide ja koolide kaudu, kusjuures iga osaleva sihtrühma arutus osales keskmiselt 11 last. Laste keskmine vanus oli 14,5 aastat, sooline jaotus oli 53% tüdrukuid, 44,7% poisse ja 2,3% mittebinaarseid. Osalemiseks olid kohustuslikud lapsevanemate/hooldajate ja laste nõusolekud. Küsitluse metoodikas osales uuringufirma Savanta, kes kaasas valitud riikides mitmekesist lapsevanemate/hooldajate rühma, mille tulemusel saadi 6618 vastajat.

Piirangud

Oluline on arvesse võtta mitmeid uuringu piiranguid, mis võisid tulemusi mõjutada:

- lastele ja lapsevanematele/hooldajatele mõeldud erinevad andmekogumismeetodid andsid tulemuseks võrreldamatud andmekogud;
- vastajad olid peamiselt Euroopa riikidest, mis raskendab piirkondade võrdlemist;
- ajapiirangute tõttu kinnitasid tulemusi ainult korraldajad, mitte osalevad lapsed;
- metoodika ei võimaldanud eraldi analüüsida demograafilisi tunnuseid nagu vanus ja sugu, mis tähendab, et tulemused on esitatud üldiselt.

Laste ja hooldajate peamised tähelepanekud

Mida ütlevad lapsed oma veebikogemuste kohta

Osalenud lapsed teatasid, et nad naudivad ja hindavad veebisuhtlust ja -võimalusi, eriti sotsiaalmeedia kasutamisel. Kuid samas olid nad teadlikud veebimaailmaga seotud riskidest. Tegelikult väljendasid lapsed muret seoses sellega, kuidas nende tegevus veebis mõjub nende vaimsele tervisele, sealhulgas kahjulike olukordadega silmitsi seistes. Sellega seoses olid nad eriti mures selle pärast, kuidas nende pilte, videoid ja muud isiklikku teavet võidakse ilma nende nõusolekuta veebis jagada või kasutada. Näis, et neile valmistasid rohkem muret veebis tehtava kahju tagajärjed päriselus, mitte kahju, mis piirneb veebiruumiga. Nende peamised mured olid seotud halbade kavatsustega tundmatute isikutega kokkupuutumise ja nende isikuandmete väärkasutamise vältimisega. Kui küsiti tuvastamistehnoloogiate ja muude tehniliste meetmete kohta laste turvalisuse tagamiseks veebis, viitasid mõned lapsed ka veebis toimuvale laste seksuaalsele ärakasutamisele ja väärkohtlemisele.

Uuring näitab, et laste ja hooldajate seas on märkimisväärne lõhe, kui asi puudutab turvalisust veebis. Lapsed ei mõistnud turvalisust ja privaatsust kui kahte üksteist välistavat mõistet, vaid kui sisuliselt omavahel seotud mõisteid. Lapsed selgitasid, et riskantsete olukordade vältimiseks või neile reageerimiseks kasutavad nad enesekaitse strateegiaid, sealhulgas platvormisiseseid ohutusmehhanisme nagu teatamise ja blokeerimise funktsioonid. Teisest küljest olid hooldajad kindlad, et lapsed võtavad nendega ühendust, kui veebis peaks midagi ohtlikku juhtuma. Lisaks nägid mõlemad rühmad vaatamata erinevatele strateegiatele, et nemad vastutavad kõige rohkem võrguohutuse eest, kusjuures nii lapsed kui ka hooldajad kaldusid alahindama tehnoloogiaettevõtete ja valitsuste vastutust.

Laste hääled loevad

Laste hääled on olulised neid veebis kaitsvate eeskirjade kujundamisel. Nad soovivad teadmisi ja asjakohaseid tööriistu, et veebimaailmas turvaliselt navigeerida. Samal ajal tuleb tagada nende privaatsus ja edendada nende tegevusvõimekust. Selles uuringus koguti laste ja lapsevanemate/hooldajate arvamusi, mida saab kasutada erinevatel valitsustasanditel digitaalpoliitikate koostamiseks, sillutades teed turvalisematele veebikogemustele. Osalenud lapsed ja lapsevanemad/hooldajad jagasid kolme peamist sõnumit:

- nad tahavad rohkem teavet veebiohutuse kohta;
- nad tahavad nii privaatsust kui ka kaitset kahju eest;
- nad tahavad olla kaasatud veebiohutusega seotud probleemide lahendamisse.

Laste ja lapsevanemate/hooldajate teadmised veebiturvalisusest

Lapsed näitasid üles kõrget tolerantsust veebis esinevate riskide suhtes. Näis, et nad olid veebiriskidest teadlikud, kuid ainult 10% neist ütlesid, et nad ei tunne end turvaliselt. Mõned näisid veebis esinevate riskide ja kahjudega kokkupuutumise suhtes olevat „ükskõiksed“, pidades nende esinemist normaalseks. Kõrge tolerantsuse tõttu võivad lapsed riske alahinnata ja oma võimet nendega toime tulla ülehinnata. Mõni aktsepteeris riske automaatselt niipea, kui ta otsustas sotsiaalmeedia platvormi kasutada. Mõnikord nägid lapsed sotsiaalmeediat ja turvalisust isegi üksteist välistavatena.

Lapsevanemate/hooldajate arusaamades laste veebikäitumisest ja tegelikkuse vahel on suur lõhe. Enamik lapsevanemaid/hooldajaid (peaaegu 90%) uskusid, et nad olid oma laste veebikäitumisest mõnevõrra teadlikud. Kuid nagu ka teiste uuringute puhul, teatasid paljud lapsed, et nende lapsevanemad/hooldajad ei olnud nende veebitegevustest täielikult teadlikud ja eelistasid teatud aspekte privaatsena hoida. Küsitletud lapsevanemad/hooldajad olid väga kindlad oma teadmistes seoses sellega, kuidas lapsi veebis turvaliselt hoida, kuid olid vähem kindlad, kui tegemist oli seksuaalse väärkohtlemisega veebis. Hooldajate liigset usaldust peeti potentsiaalseks riskiteguriks, kuna see viitab erinevate veebiriskide alahindamisele.

ÜLESKUTSE TEGEVUSELE

Lapsed ja lapsevanemad/hooldajad kutsuvad üles koole, platvorme ja valitsusi pakkuma neile rohkem teavet veebiohutuse kohta, näiteks selleteemalist põhjalikku haridust, paremat kasutajate teavitamist, konkreetseid ja lapsesõbralikke soovitusi selle kohta, kuidas olla veebis turvaliselt ning lapsesõbralikke funktsioone veebiplatvormidel, muutes seega nende veebikogemused hõlpsamaks.

Privaatsuse ja veebiturvalisuse ristumiskohad

Lapsed seostasid privaatsuse mõistet korduvalt andmekaitse olulisusega, rõhutades, et privaatsus on tagatud, kui nende isikuandmed on veebis kaitstud. Igasugust isikuandmete ja teabe avaldamist peetakse nende privaatsuse rikkumiseks, mis rõhutab privaatsusseadete ja andmekaitsemeetmete tähtsust. Neile tähendasid privaatsusmeetmed kindlaid paroole ja isikuandmete veebis mitte jagamist.

Kui küsiti veebiturvalisuse kohta, viitasid lapsed isiklikule ja isikuandmete turvalisusele. Näiteks väljendasid nad arusaama, et veebiturvalisus on tagatud, kui takistatakse teabe ja piltide jagamist veebis ilma nende nõusolekuta ja kasutatakse tugevaid paroole ning muid andmekaitsemeetmeid. Lapsed nägid privaatsust ja veebiturvalisust sarnasel viisil, mis on seotud isikuandmete ja teabe kaitsmise ideega.

Olles hinnanud laste arusaama privaatsusest ja veebiturvalisuse kontseptsioonidest, oli uuringu eesmärk mõista nende suhtumist veebi turvameetmetesse. Sellega seoses väljendasid lapsed nende meetmete määratlemisel sageli ebakindlust, kuid tundusid mõistvat aluseks olevaid tehnoloogilisi mõisteid. Nad viitasid praktilistele näidetele nagu vanuse kontrollimine, vanemlik kontroll, teavitushendid ja turvalisusele orienteeritud lähenemisviisid.

Veebiturvalisuse tagamine, tegeledes samal ajal veebis laste seksuaalse väärkohtlemise ennetamise ja selle vastu võitlemisega

Laste kaasamisel veebiturvalisuse ja privaatsuse aruteludesse ei maininud lapsed selgesõnaliselt konkreetseid teemasid seoses veebis toimuva laste seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamisega. Nad võisid nende murede väljendamisel olla kõhklevad ja selle asemel kasutada eufemisme nagu „imelik“, „veider“ või „ebameeldiv“, mis võivad hõlmata mitmesuguseid kahjulikke kogemusi, sealhulgas laste seksuaalset väärkohtlemist ja ärakasutamist veebis.

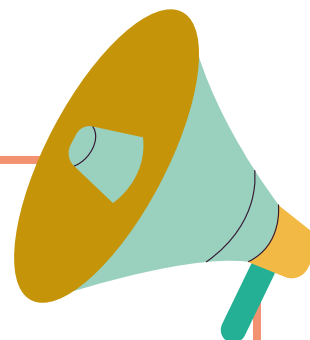
Seoses veebipõhiste ohutusmeetmetega ei tundunud lastel olevat täielikku arusaamist tehnoloogilistest aspektidest, mis on seotud veebis toimuva laste seksuaalse ärakasutamisega ja väärkohtlemise ennetamise ja selle vastu võitlemisega.

Selle asemel küsiti lapsevanematelt/hooldajatelt, mil määral nad usuvad, et praegused ohutusmeetmed kaitsevad lapsi veebis toimuva seksuaalse ärakasutamisega ja väärkohtlemise eest. Vähem kui pooled arvasid, et sellised meetmed kaitsevad lapsi. See rõhutab tohutut vastutuskoormat, mis langeb lapsevanematele/hooldajatele, kes tunnevad, et nad ei saa usaldada veebipõhiseid ohutusmeetmeid, mis aitaksid kaasa ja kaitseksid nende lapsi kahju eest.

Kuigi lapsevanemad/hooldajad eelistavad potentsiaalse riski korral veebiturvalisust privaatsusele, eelistasid lapsed privaatsuse ja kaitse vahelist tasakaalu.

Üldiselt soovisid lapsed privaatsuse ja veebiturvalisuse vahelist tasakaalu. **Paistis, et lapsed pooldasid veebipõhiseid ohutusmeetmeid, mis seadsid esikohale nende kaitse, ohustamata nende privaatsust, kaldudes disainipõhiste ohutusmeetmete poole** nagu meetmed, mis takistavad neil veebis sobimatu sisu nägemist, sõbra- ja sõnumitaotluste automaatsed filtrid ning võimalus sisu hõlpsalt blokeerida ja sellest teatada. Vanemlik järelevalve oli mõnevõrra teretulnud, kuid laste privaatsuse soovi kontekstis seoses nende veebikogemustega rõhutasid nad vajadust selgete piiride järele.

ÜLESKUTSE TEGEVUSELE

Lapsed ja lapsevanemad/hooldajad soovivad, et platvormid ja valitsused võtaksid suurema vastutuse, et tagada nende privaatsus, kaitse ja ohutus veebis. See peaks hõlmama tõhusate sanktsioonide rakendamist kurjategijate suhtes, veebiplatvormide vastutuse parandamist seoses veebiriskidega ja veebisisu paremat järelevalvet. Nii lapsed kui ka lapsevanemad/hooldajad soovivad, et platvormid kaitseksid neid kahju eest, mida saab saavutada ohutusmeetmete ja turvaliste seadetega nagu vanuse kontrollimine ning hoiatused ahvatlemise ja andmete väärkasutamise kohta.

Laste veebiturvalisuse vastutuse jagamine

Rääkides laste ja lapsevanematega/hooldajatega veebiturvalisusest ja nende strateegiatest selle tagamiseks, oli selge, et **mõlemad rühmad pidasid ennast kõige rohkem vastutavaks laste turvalisuse tagamise eest veebis**, mis on kooskõlas suure osa olemasoleva kirjandusega.

Eelkõige väljendasid lapsed muret seoses platvormide praeguse ülesehitusega. Kolm neljast sihtrühma aruteludes osalenud lapsest ütlesid, et nad teavad, mida teha, kui neid veebis tülitatakse. Enamik lapsi märkis, et just nende enda veebikäitumine suurendab nende turvatunnet veebis. Selline käitumine hõlmas tähelepanu pööramist sellele, mida nad postitavad, nende sisu kriitilist hindamist ja platvormide pakutavate ohutusfunktsioonide aktiivset kasutamist nende olemasoleku korral. Võib väita, et laste selline vastutuse võtmine on tihedalt seotud sellega, et alahinnatakse, mida veebiplatvormid ja valitsused teha suudavad. Omakorda tuvastati, et platvormi ülesehitusega seonduv vähendas sageli nende turvatunnet. Enamik lapsi tunnistas tõepoolest, et mõne **platvormid tegid neil ohutusseadete rakendamise raskeks**.

Lastel olid segased tunded, kui neilt küsiti, kas sellised meetodid nagu nende sisu tsenseerimine veebis ja platvormide pakutavate ohutusfunktsioonide aktiivne kasutamine toimisid. Nad väljendasid muret seoses sellega, et inimesed löid pärast blokeerimist uusi kontosid, platvormid eirasid teateid ja nad tundsid vastakaid tundeid seoses pereliikme või sõbra blokeerimise või temast teavitamisega.

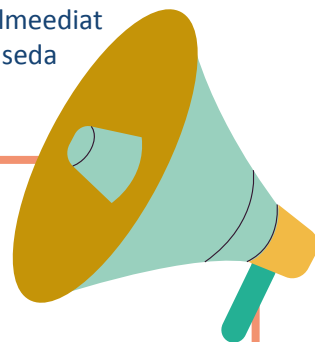
Kui küsiti lapsevanemate/hooldajate strateegiade kohta laste turvalisuse tagamiseks veebis, mainisid nad peamiselt **vanemliku kontrolli tööriistu**, kuigi kaks kolmandikku meie uuringus osalenud lapsevanematest/hooldajatest ütlesid, et nad ei kasuta vanemliku kontrolli rakendusi. Teine lapsevanemate/hooldajate mainitud kõige levinum strateegia oli **rääkida lastega nende veebikogemustest ja anda nõu, kuidas riske ennetada**. Lapsevanemad/hooldajad ütlesid, et nad kogusid teavet enamasti uudistest ja teiste inimeste kogemustest, mida nad seejärel oma lastega

veebiohutuse teemadel rääkides edastasid. Uuringust selgus, et sageli ei ole lapsevanematel/hooldajatel piisavaid teadmisi ja seega tuginevad nad oma eakaaslastele ja meediale. Lisaks rõhutasid lapsevanemad/hooldajad, kui oluline on tagada turvaline keskkond kodus, **kus lapsed saavad oma kogemustest hõlsalt rääkida.**

Projektis VOICE osalenud lapsed teadsid, et on olemas isiklik tugi, näiteks võimalus lapsevanema/hooldaja poole pöörduda. Kuid **ainult umbes 40% lastest ütlesid, et neil oli lihtne rääkida oma lapsevanematega/hooldajatega veebiturvalisusest ja riskidest.** Nad tõid esile mitmeid takistusi lapsevanematega/hooldajatega nendest probleemidest rääkimisel, näiteks tunti ebamugavust, kardeti võimalikke piiranguid ja lapsevanemate/hooldajate reaktsioone ning arvati, et lapsevanemad/hooldajad ei mõistaks. Lisaks ütlesid lapsed, et nad räägiksid pigem õdede-vendade, õpetajate või sõpradega.

Enamik lapsevanemaid/hooldajaid alustab arutelusid veebiturvalisuse üle, kui nende lapsed on umbes 10-aastased. Kuid uuringus leiti, et lapsed hakkavad sageli sotsiaalmeediat kasutama enne sellesse vanusesse jõudmist ja võivad potentsiaalselt ligi pääseda neile sobimatutele platvormidele.

ÜLESKUTSE TEGEVUSELE

Lapsed väljendasid tugevat eelistust veebipõhiste ohutusmeetmete suhtes, mis edendavad kasutaja tegevusvõimekust (nt hüpikhoiatused, mis annavad lastele valikuid, suurendades samal ajal nende teadlikkust) ja uskusid, et nad peaksid olema kaasatud selliste funktsioonide ja poliitikate kujundamisse.

Tegevuse suunas

Lapsed ja lapsevanemad/hooldajad rõhutasid vajadust suurema teadlikkuse ja teabe, privaatsust säilitavate veebipõhiste ohutusmeetmete ning osalemise ja kaasamise järele. Tulemusi arvestades kutsuvad **VOICE'i partnerid üles valitsusi, seadusandjaid ja veebiplatvorme tegema järgmist:**

1. pakkuma veebiturvalisust käsitlevat haridust ja teavet laste ja lapsevanemate/hooldajate teadlikkuse tõstmiseks ja oskuste arendamiseks;
2. veenduma, et veebiteenused teevad kõik endast oleneva, et vähendada lastele kahju tekitamise ohtu.

Seadusandlikud ja regulatiivsed meetmed on võtmetähtsusega kollektiivse vastutuse kultuuri edendamisel ja iga lapse veebipõhise heaolu tagamisel.

Kutsume üles valitsusi ja seadusandjaid tegema järgmist:

- **kehtestama ühtlustatud õiguslikud kohustused** kõikidele platvormidele, et tagada laste turvalisus veebis;
- **muutma kõikidele platvormidele kohustuslikuks lähenemisviisid, mis on oma olemuselt ohutud**, arvestades lastega konsulteerimist;
- kaasama **lapse õigusi kõikidesse digitaalpoliitikatesse** ;
- **konsulteerima lastega** digitaalpoliitikate koostamisel, rakendamisel ja läbivaatamisel;
- **rakendama meetmeid, mis parandavad laste vaimset tervist** nende veebisuhtluse tulemusena;
- **arendama ja tugevdama veebiohutuslaseid haridusprogramme** koolides, edendades lastega koosloomist;
- **kujundama kogukonna tasandil sekkumist** laste ja lapsevanemate/hooldajate veebiturvalisuse alase hariduse ja teadmiste pakkumiseks;
- **kehtestama mehhanismid, et hinnata pideva lastega peetava dialoogi ja veebiplatvormide pakutavate riskihindamiste kaudu veebipõhiseid riske** lastele ja vastupanuvõimet veebis tekitatavatele kahjudele

Keskendumine EL-ile suunatud meetmetele

- Osana lastele parema interneti loomise strateegiast tuleks rakendada algatusi, mille eesmärk on **luua ohutumaid digikogemusi, anda kõigile lastele, eriti kõige haavatavamatele, võimalus võrgus turvaliselt olla ja edendada nende aktiivset osalemist** ;
- **Veebiplatvormide vastutus tuleks tagada** poliitikate ja seadustega, et tagada laste turvalisus veebis.

Veebipõhised ohutusmeetmed on võtmetähtsusega veebikeskkondade loomisel, mis rõhutavad laste positiivseid kogemusi, samal ajal oluliselt vähendades kahju tekkimise ohtu.

Kutsume üles veebiplatvorme tegema järgmist:

- **hindama ohte** millega lapsed nende platvormide kasutamisel kokku puutuvad, ja võtma vastu vastavaid ohutusmeetmed;
- **looma lastele turvalise digikeskkonna**, kus nende veebiturvalisus on tihedalt seotud nende isikuandmete ja teabe kaitsmisega;
- **rakendama disainipõhiselt ohutut lähenemisviisi** tagades juurdepääsetavad ja lapsesõbralikud ohutus- ja privaatsusseaded;
- **kaasama lapsi** veebiteenuste ja nende ohutusfunktsioonide kujundamisse;
- **pakkuma igakülget teavet ja läbipaistvust** nende platvormide kasutamisega seotud riskide ja vastavate ohutusmeetmete kohta.

Lõpuks peaksid lastekaitseorganisatsioonid jätkama lastega aktiivset suhtlemist ja tooma nende hääled poliitilistesse aruteludesse. Lisaks peaksid nad jätkama uuringuid ja rakendama projektide tegevusi, mis töötavad lastega ja nende heaks.

Kokkuvõtvad märkused

VOICE'i aruandes rõhutatakse vajadust ühistegevuse järele ja keskset rolli, mida mängib iga sidusrühm – olgu nad siis seadusandjad, veebiplatvormid, haridustöötajad, lapsevanemad/hooldajad või laste õiguste ja lastekaitseorganisatsioonid – digivaldkonnas laste õiguste kaitsmisel. Koos saame sillutada teed lastele ohutumateks kogemusteks nii veebis kui ka väljaspool.

ECPAT International, Eurochild ja Terre des Hommes Netherlands kutsuvad kõiki lugejaid üles mõtlema laste seisukohtadele, mida väljendatakse VOICE'i uuringus, ja tegema koostööd, et muuta veebimaailm kõikidele lastele paremaks kohaks.

VOICE'i projekt on laste seksuaalse ärakasutamise vastase võitluse (SUFASEC) programmi algatus ja koostöö Down to Zero Alliance'i ning Hollandi välisministeeriumi vahel.

ECPAT International ja Eurochild tänavad *Oak Foundationit* oetuse eest selle projekti teostamisel.

Käesolevas dokumendis väljendatud arvamused kuuluvad ainult VOICE'i partneritele. Eespool loetletud rahastajate ja partnerite toetus ei tähenda väljendatud seisukohtade heakskiitmist.

Soovime avaldada siirast tänu meie lugupeetud riiklikele rakendus partneritele* uuringus osalenud 15 riigis, kelle kohalikud teadmised aitasid oluliselt kaasa uuringu edukale läbiviimisele. Lisaks soovime väljendada siirast tänu osalenud laste hindamatute seisukohtade eest, mis rõhutasid, kui oluline on võimendada nende häält, keda digitaalpoliitikad otseselt mõjutavad.

*ECPAT Austria, The Association for Community Development in Bangladesh, Terre des Hommes Netherlands' Bangladesh Country Office, Fundación Munasim Kullakita, ECPAT Brasil, The National Network for Children, Society "Our Children" Opatija in Croatia, Estonian Union for Child Welfare (Lastekaitse Liit), Terre des Hommes Italia, Malta Foundation for Wellbeing Society, Terre des Hommes Netherlands, The Center for Empowerment and Development (CoPE), ECPAT Philippines, Bidlisiw Foundation, Instituto de Apoio à Criança, Terre des Hommes Lausanne's Romania Country Office, FAPMI, and The Life Skills Development Foundation.

